

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

І. В. Гой, Т. П. Смелянська

ПІДПРИЄМНИЦТВО

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Рекомендовано

*Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів*

«Видавництво
«Центр учбової літератури»
Київ – 2013

УДК 330.101.542(075.8)
ББК 65.012.1я73
Г 57

*Гриф надано
Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
(Лист № 1/11 – 12977 від 08.08.2012 р.)*

Рецензенти:

Ситник Л. С. – доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту Донецького національного університету;

Синчак В. П. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту, економічної теорії та фінансів Хмельницького університету управління та права.

Гой І. В. Підприємництво [текст] : навч. посіб. / І. В. Гой, Т. П. Смелянська
Г 57 – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 368 с.

ISBN 978-617-673-158-0

У посібнику розкрито сутність, роль та засади підприємницької діяльності, складові підприємницького середовища, види підприємств та проблеми функціонування суб'єкта підприємницької діяльності в сучасних умовах господарювання, психологічні та етичні аспекти підприємницької діяльності, форми взаємодії та співробітництва суб'єктів підприємницької діяльності. Значну увагу приділено технології заснування власної справи та особливостям організаційно-правові форм підприємництва.

Перевірці знань сприятимуть наведені контрольні питання, тести та практичні завдання.

Для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, аспірантів, викладачів та підприємців-початківців.

УДК 330.101.542(075.8)
ББК 65.012.1я73

ISBN 978-617-673-158-0

© Гой І. В., Смелянська Т. П., 2013.

© «Видавництво «Центр учбової літератури», 2013.

<i>Вступ</i>	5
ЧАСТИНА I. ТЕОРЕТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ	7
<i>Розділ 1. Підприємництво як вид господарювання</i>	7
1.1 Історія розвитку теорії підприємництва	7
1.2 Роль підприємництва в суспільстві	12
1.3 Засади підприємницької діяльності в Україні	14
1.4 Суб'єкти підприємницької діяльності. Громадянин як суб'єкт підприємництва	17
1.5 Державне регулювання підприємництва	19
1.6 Захист прав суб'єктів господарювання та споживачів	25
1.7 Ліцензування та патентування підприємницької діяльності	36
<i>Розділ 2. Галузі та види господарської діяльності</i>	49
2.1 Види господарської діяльності та їх класифікація	49
2.2 Підприємницька діяльність в галузях промисловості, сільського, лісового господарства, будівництва, транспорту. Інноваційна діяльність	57
2.3 Торговельне підприємництво	68
2.4 Фінансове підприємництво	76
2.5 Підприємницька діяльність у сфері послуг	86
<i>Розділ 3. Підприємницьке середовище</i>	97
3.1 Передумови підприємництва та елементи підприємницького середовища	97
3.2 Інфраструктура підприємництва	99
3.3 Функції і модель підприємництва	105
3.4 Правова база підприємництва	106
3.5 Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні	107
<i>Розділ 4. Види підприємств та організаційно-правові форми підприємництва</i>	119
4.1 Підприємство як форма прояву підприємництва. Класифікація підприємств	119
4.2 Підприємства колективної власності. Особливості та види кооперативів	122
4.3 Державні та змішані підприємства	125
4.4 Підприємства з іноземними інвестиціями	137
4.5 Мале підприємництво	142

4.6 Організаційно-правові форми підприємництва	149
4.6.1 Одноособове володіння	151
4.6.2 Види господарських товариств	156
4.6.3 Особливості акціонерних товариств	165
Розділ 5. Організація підприємництва	177
5.1 Технологія створення власної справи.	177
5.2 Формування початкового капіталу. Оцінка майна	184
5.3 Найменування та торговельна марка підприємства	191
5.4 Зміст установчих документів та їх підготовка.	199
5.5 Державна реєстрація підприємницької діяльності	201
5.6 Припинення підприємницької діяльності. Реорганізація та ліквідація підприємства. Реструктуризація підприємства.	210
5.7 Типові помилки при заснуванні власної справи	214
Розділ 6. Менеджмент у підприємстві	219
6.1 Сутність менеджменту. Система підприємницького управління	219
6.2 Розробка стратегії та бізнес-планування підприємницької діяльності	223
6.3 Організація маркетингу	231
6.4 Організація фінансової діяльності та оптимізація оподаткування	233
6.5 Зовнішньоекономічна діяльність	238
6.6 Ризики підприємницької діяльності та економічна безпека підприємства	246
Розділ 7. Психологія та етика підприємництва	256
7.1 Мотивація підприємницької діяльності	256
7.2 Риси характеру підприємця.	260
7.3 Культура та етика підприємницької діяльності.	262
Розділ 8. Форми взаємодії та співробітництва суб'єктів підприємницької діяльності.	273
8.1 Організація договірних взаємовідносин у підприємстві	273
8.2 Державно-приватне партнерство. Соціальна відповідальність бізнесу	277
8.3 Громадські об'єднання підприємців	283
8.4 Венчурні підприємства. Офшорні фірми	291
8.5 Особливості орендної форми господарювання. Лізинг. Концесія.	296
8.6 Франчайзингова форма підприємництва	302
ЧАСТИНА II. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	310
Розділ 9. Методичні вказівки до розв'язання типових задач	310
Розділ 10. Психологічний практикум	318
Розділ 11. Індивідуальні завдання до самостійної роботи студентів	328
<i>Література.</i>	<i>337</i>
<i>Додатки</i>	<i>346</i>

Ринкова економіка побудована на підприємстві, яке є джерелом стійкого економічного розвитку країни. Ефективність підприємницької діяльності визначальною мірою залежить від знань, умінь, організаторських здібностей та ініціативи підприємців і фахівців у галузі підприємства. В умовах ринкової економіки підприємець є основним господарюючим суб'єктом.

Сьогодні для багатьох громадян підприємницька діяльність стала основним видом роботи. Відкритість і гнучкість свідомості допомагає швидше засвоювати переваги нової соціально-економічної ситуації. Найголовніша із проблем – відсутність спеціальної підготовки, яка постає необхідною умовою для заняття підприємництвом.

Після одержання диплому менеджера-економіста перед молодого людиною постають різні варіанти участі у господарській діяльності:

- стати власником або співвласником підприємства;
- діяти в сфері самозайнятості;
- стати найманим працівником у підприємця;
- працювати в бюджетній або громадській організації.

В будь-якому разі для вибору життєвого шляху та успішної діяльності випускнику ВНЗ будуть корисними знання та навички, отримані з курсу «Підприємництво».

Дисципліна «Підприємництво» – наука про закони, які управляють, з одного боку, стосунками економічної власності між різними суб'єктами підприємницької діяльності і найманими працівниками, а з іншого – діями підприємців в процесі вибору ресурсів для виробництва, обміну, розподілу і споживання товарів та послуг.

Предметом «Підприємництва» як навчального курсу є принципи і методи організації ділового циклу, процесу професійної діяльності підприємця.

Підприємництво виступає в якості базового навчального курсу, що надає можливість отримати уявлення про весь процес діяльності підприємця. Після засвоєння цього курсу можна переходити до вивчення окремих фрагментів ділового циклу – спеціальних навчальних дисциплін: організація виробництва, менеджмент, маркетинг, фінанси, управління персоналом та ін.

В професійному сенсі підприємництво розглядається як вміння організувати власну справу (підприємство) та успішно здійснювати функції, пов'язані з її веденням.

Слід зазначити, що феномен підприємництва є предметом численних досліджень, які проводяться в країнах, що мають різний рівень економічного розвитку. Такий широкий інтерес пов'язаний із значенням підприємництва для будь-якого суспільства. Особливий інтерес являє сфера підприємництва для України, яка входить в ринкову економіку, а формування і розвиток підприємництва є одним із головних чинників створення повноцінного ринкового середовища. Тому в останні роки українськими вченими активно розвивається проблематика, яка пов'язана з процесом становлення підприємництва.

Метою цього навчального посібника є:

- ознайомлення студентів економічних спеціальностей з типологією підприємництва; закономірностями та передовими формами організації підприємницьких структур; підходами до генерування бізнес-ідей; правовими основами, способами та методами започаткування та ведення підприємницької діяльності, взаємодії з іншими суб'єктами; вимогами до підприємницької культури та етики поведінки;

- формування навичок та умінь з розробки послідовності створення підприємства, аналізу підприємницького середовища, функцій підприємництва, врахування вимог та обмежень законодавства щодо підприємницької діяльності; складання установчих документів, обґрунтування вибору організаційно-правової форми підприємництва, розрахунків початкового капіталу, орендної плати, розподілу прибутку, розробки правил професійної етики.

Теоретична частина навчального посібника складається з восьми розділів, в яких розкрито сутність, роль та засади підприємницької діяльності, особливості окремих видів господарської діяльності, складові підприємницького середовища, види підприємств та організаційно-правові форми підприємництва, технологію заснування власної справи та процедуру припинення діяльності суб'єкта підприємництва, функціонування суб'єкта підприємницької діяльності в ринкових умовах господарювання, психологічні та етичні аспекти підприємницької діяльності, форми взаємодії та співробітництва суб'єктів підприємницької діяльності.

Практична частина навчального посібника складається з трьох розділів: розрахункові завдання та методичні вказівки до їх розв'язання, психологічний практикум та індивідуальні завдання до самостійної роботи студентів.

Знання та вміння, що надає викладений матеріал, корисні як початківцям, так і підприємцям-практикам, менеджерам, студентам всіх форм навчання, а також всім, кого цікавить сучасна підприємницька діяльність.